លំហូរកម្លាំងពលកម្មស្ត្រីនៅក្នុងមហាអនុតំបន់មេគង្គ

សេចក្តីផ្តើម

អត្ថបទនេះ ពិនិត្យឡើងវិញពីបញ្ហាចម្បងៗទាក់ទងនឹងលំហូរកម្លាំងពលកម្មស្ត្រី នៅក្នុងមហាអនុតំបន់មេគង្គ (GMS) ដោយផ្តោតសំខាន់លើលំនាំនៃការធ្វើចំណាកស្រុក មូលហេតុនៃចំណាកស្រុក បញ្ហាប្រឈម និងផលប៉ះពាល់។ ទិន្នន័យបែងចែកតាមភេទដែលអាចរកបាន មានតិចតួចណាស់ ដោយសារនៅតាមមូលដ្ឋានមានសមត្ថភាពតិច ក្នុងការប្រមូលព័ត៌មានផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចសង្គមកិច្ច លើចំណាកស្រុកទ្រង់ទ្រាយធំ ហើយចំណាកស្រុកភាគច្រើនក៏មិនបានចុះបញ្ជីទេ។ ដូច្នេះការពិភាក្សាមួយចំនួននៅខាងក្រោម មានលក្ខណៈទូទៅ សម្រាប់ទាំងចំណាកស្រុកបុរស និងចំណាកស្រុកស្ត្រី ហើយខ្លះទៀតផ្តោតលើភេទជាក់លាក់។ បញ្ហាចម្បងៗកំពុងផុសឡើង រួមមានកំណើនលឿននៃលំហូរជនចំណាកស្រុកនៅក្នុង និងនៅក្រៅអនុតំបន់, លំហូរមិនទៀងទាត់, ការកេងប្រវ័ញ្ចពលកម្ម និងការរំលោភសិទ្ធិ ដោយមានសេវាជួយការពារផ្នែកច្បាប់តិចតួចបំផុត, ប៉ុន្តែនៅតែឃើញមានលទ្ធផលវិកលូតលាស់វិជ្ជមាន សម្រាប់គ្រួសារ និងប្រទេសជាតិ។

លំនាំចំណាកស្រុក

មានលំនាំធំៗពីរនៃចំណាកស្រុកកម្លាំងពលកម្ម ដែលអាចសម្គាល់ឃើញនៅក្នុងតំបន់៖ ខាងក្នុង GMS និង ហួសពី GMS (ខាងក្នុង និង ខាងក្រៅអាស៊ាន)។

ការធ្វើចំណាកស្រុកខាងក្នុង GMS

ចំណាកស្រុករបស់បុរស និងស្ត្រី ក្នុង GMS មានសន្ទុះខ្លាំង និងកើនចំនួនលឿនជាងមុន (ADB 2013; Caouette et al. 2007; Jalilian 2012)។ ចំនួនពលករចំណាកស្រុកក្នុងអនុតំបន់មានពី ៣ ទៅ ៥លាននាក់ ហើយស្តុកពលករចំណាកស្រុករំពឹងថានឹងកើន ២៨% នៅត្រឹមឆ្នាំ២០២០ (Lewis et al. 2010)។ ចំណាកស្រុកខាងក្នុង GMS ទាក់ទងចម្បងនឹងលំហូរពលករគ្មានជំនាញពី CLM (កម្ពុជា ឡាវ និង មីយ៉ាន់ម៉ា) ទៅប្រទេសថៃ។ ចំណាកស្រុកនេះ មានលក្ខណៈមិនទៀងទាត់ទេ។ ទិន្នន័យទទួលបានពីក្រសួងមហាផ្ទៃថៃ (មានចុះក្នុង IOM 2011) បង្ហាញថា ពលករចំណាកស្រុកមានជំនាញទាបរបស់ CLM មាន ២,៤៦លាននាក់ ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ ក្នុងនេះ ១,៤លាននាក់មិនបានចុះបញ្ជីត្រឹមត្រូវទេ។ ក្នុងចំណោមពលករចំណាកស្រុកបានចុះបញ្ជីរបស់ CLM មាន ៨២% មកពីប្រទេសមីយ៉ាន់ម៉ា។ ក្រៅពីលំហូរពលករគ្មានជំនាញពី CLM ទៅប្រទេសថៃ ក៏មានលំហូរពលករវៀតណាមមានជំនាញខ្ពស់ចូលមក កម្ពុជា ឡាវ និង ថៃ ព្រមទាំងពលករចិនមានជំនាញខ្ពស់ មកពីខេត្ត Yunnan និង Guangxi ចូលទៅប្រទេសឡាវ និង មីយ៉ាន់ម៉ា (World Bank 2006; Caouette et. Al 2007)។

សមាមាត្រពលករស្ត្រី CLM ដែលបានចុះបញ្ជីនៅក្នុងប្រទេសថៃ កើនឡើងពី ២៩% ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៨ ដល់ ៤៦% ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ (ILO n.d)។ ពលករបុរសភាគច្រើនស្វែងរកការងារក្នុងវិស័យសំណង់ កសិកម្ម ឬនៅលើទូកនេសាទ ចំណែកឯពលករស្ត្រី ជាទូទៅរកបានការងារធ្វើជាអ្នកបម្រើតាមផ្ទះ ឬការងារនៅតាមរោងចក្រ ជាពិសេសរោងចក្រកែច្នៃស្បៀងអាហារ (IOM 2011)។

ចំណាកស្រុកហួសពី GMS

ក្រៅពីកំណើនចំណាកស្រុកខាងក្នុង GMS ក៏មានកំណើនយ៉ាងលឿន នៃលំហូរពលករទៅកាន់ប្រទេសនៅក្រៅតំបន់ដែរ ភាគច្រើន តាមរយៈកម្មវិធីនាំចេញកម្លាំងពលកម្ម។ ចំណាកស្រុកហួសពី GMS ជាទូទៅជាប់ទាក់ទងនឹងប្រទេស GMS ជាពិសេស ប្រទេស ថៃ វៀតណាម និង កម្ពុជា ដែលបញ្ជូនពលករក្រោមកិច្ចព្រមព្រៀងនាំចេញពលកម្ម ទៅកាន់ប្រទេសមានៗជាងខ្លួន ក្នុងតំបន់អាស៊ាន (ភាគច្រើនទៅ ម៉ាឡេស៊ី និង សិង្ហបុរី) ឬប្រទេសនៅក្រៅអាស៊ាន។ ប្រទេសថៃ មានកម្មវិធីនាំចេញពលកម្ម ដោយបញ្ជូនពលករថៃមានជំនាញមធ្យមនិងទាបទៅប្រទេស តៃវ៉ាន់ ចិន ជប៉ុន អ៊ីស្រាអ៊ែល ម៉ាឡេស៊ី កូរ៉េខាងត្បូង និងប្រទេសមជ្ឈិមបូព៌ាមួយចំនួន។ ប្រទេសវៀតណាម បានអនុវត្តកម្មវិធីនាំចេញពលកម្មតាំងពីឆ្នាំ១៩៨០ និងជាសំខាន់ទៅកាន់ប្រទេស ជប៉ុន តៃវ៉ាន់ កូរ៉េខាងត្បូង និង ម៉ាឡេស៊ី។ ប្រទេសកម្ពុជាបានបញ្ជូនពលករទៅប្រទេស ម៉ាឡេស៊ី កូរ៉េខាងត្បូង សិង្ហបុរី និងជប៉ុន។

មូលហេតុនៃចំណាកស្រុក

ចំណាកស្រុកក្នុងតំបន់ GMS បណ្តាលជាចម្បងមកពីភាពខុសគ្នាខ្លាំង ផ្នែកប្រជាសាស្ត្រ និងសេដ្ឋកិច្ច រចនាសម្ព័ន្ធទីផ្សារពលកម្មបំពេញឲ្យគ្នាក្នុងចំណោមប្រទេស GMS និងសមាហរណកម្ម និងការតភ្ជាប់កាន់តែប្រសើរ (ADB 2013; Caouette et al. 2007; Jalilian 2012)។

- *ការអភិវឌ្ឍផ្នែកសង្គមកិច្ច និងសេដ្ឋកិច្ច មិនស្មើគ្នា ជំរុញឲ្យមានចំណាកស្រុក។* ការសិក្សាជាច្រើន បង្ហាញពីភាពខុសគ្នាគួរឲ្យកត់សំគាល់នៃប្រាក់ចំណូល រចនាសម្ព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ច និងទិដ្ឋភាពផ្សេងៗនៃការអភិវឌ្ឍមនុស្ស (ដូចជា រចនាសម្ព័ន្ធប្រជាសាស្ត្រ និងកម្រិតអប់រំ) នៅក្នុងតំបន់ GMS។ ប្រទេសថៃបានអភិវឌ្ឍជឿនលឿនជាងគេ ដោយមាននគរូបនីយកម្មឆាប់រហ័ស និងរចនាសម្ព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចធំទូលាយ ផ្អែកលើ

អត្ថបទនេះ រៀបរៀងឡើងដោយ ហ៊ីង វុត្ថា អ្នកស្រាវជ្រាវ ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចនៃវិទ្យាស្ថាន CDRI ។ សូមយោងអត្ថបទនេះថា៖ Hing Vutha. 2015. "Women's Labour Mobility in the Greater Mekong Subregion." *Cambodia Development Review* 19(1): 12-16.

កម្មន្តសាលកម្មប្រើពលកម្មច្រើន សេវាកម្ម និងកសិកម្ម ដែលផ្ដោតលើការនាំចេញ និងមានការរីកលូតលាស់លឿន។ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចថៃ បានបង្កើតការងារជាច្រើន ប៉ុន្តែប្រទេសថៃមានប្រជាជនកាន់តែវ័យចំណាស់ ដូចអាចឃើញច្បាស់តាមអត្រាកំណើនអវិជ្ជមាន នៃចំនួនប្រជាជនក្នុងក្រុមអាយុអាចធ្វើការបាន។ កង្វះខាតពលករយ៉ាងច្រើន ដោយសារបញ្ហានេះ ធ្វើឲ្យថៃត្រូវពឹងផ្អែកលើពលករចំណាកស្រុកមកពីប្រទេសជិតខាង។ CLM មានប្រជាជនវ័យក្មេងយ៉ាងច្រើន មានអត្រាកំណើនប្រជាជនខ្ពស់ និងមានយុវជន និងមនុស្សក្នុងក្រុមអាយុអាចធ្វើការបានកាន់តែច្រើនឡើង។ ប៉ុន្តែកំណើនសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសទាំងនេះ មានមូលដ្ឋានតូចចង្អៀត ពឹងផ្អែកលើកសិកម្ម និង មានវិស័យសេវាកម្ម និងកម្មន្តសាលកម្មនៅតូច (ដូចជា វិស័យកាត់ដេរ សំណង់ និងទេសចរណ៍)។ ដោយមានលក្ខណៈបែបនេះ សេដ្ឋកិច្ចរបស់ CLM មិនអាចស្រូបយកកម្លាំងពលកម្មរបស់ខ្លួន ដែលកើនឡើងឥតឈប់ឈរបានទេ ហើយក៏មានអតិរេកកម្លាំងពលកម្ម។ រចនាសម្ព័ន្ធទីផ្សារពលកម្ម និងសេដ្ឋកិច្ចបំពេញឲ្យគ្នាបែបនេះ ជាកត្តាជំរុញលំហូរពលករឆ្លងកាត់ព្រំដែនដែលមានប្រទេសថៃជាទីផ្សារពលកម្មគោលដៅចម្បង និង CLM ជាប្រភពផ្គត់ផ្គង់កម្លាំងពលកម្ម។

- *សមាហរណកម្ម និងការតភ្ជាប់កាន់តែប្រសើរ ជួយជំរុញចំណាកស្រុក។* ប្រទេស GMS បានចូលរួមក្នុងក្របខ័ណ្ឌសហប្រតិបត្តិការមានច្រើនកម្រិត។ កម្មវិធីសហប្រតិបត្តិការ GMS ដែលធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី (ADB) បង្កើតឡើងក្នុងឆ្នាំ១៩៩២ បានតភ្ជាប់ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ ទៅនឹងប្រទេសមានសន្ទុះសេដ្ឋកិច្ចខ្លាំងក្លាជាង តាមរយៈការអភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធធំទូលាយ។ ក្របខ័ណ្ឌសហប្រតិបត្តិការអាស៊ាន ផ្ដល់ឱកាសកាន់តែច្រើនសម្រាប់ពាណិជ្ជកម្ម និងវិនិយោគ តាមរយៈគំនិតផ្ដួចផ្ដើមសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ចគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ។ អាស៊ាន ក៏ជួយតភ្ជាប់ប្រទេស GMS ទៅនឹងតំបន់អាស៊ីធំទូលាយ តាមរយៈកិច្ចព្រមព្រៀងអាស៊ានបូកនានា (ASEAN Plus Agreements) ដូចជា អាស៊ានបូក១ និង អាស៊ានបូក៣ ជាដើម។ លក្ខណៈមានច្រើនកម្រិតនៃប្រព័ន្ធថ្នាក់អនុតំបន់ និងតំបន់ គួបផ្សំនឹងការតភ្ជាប់កាន់តែប្រសើរ វាជួយបង្កើនពាណិជ្ជកម្មផ្ទៃក្នុងតំបន់ អន្តរកម្មខាងសេដ្ឋកិច្ច និងលំហូរប្រជាជនឆ្លងកាត់ព្រំដែន (Caouetter et al. 2007; ADB 2013)។
- *ទីតាំងភូមិសាស្ត្រនៅជិតៗគ្នា ជួយជំរុញលំហូរពលករ។* ប្រទេសថៃ មានព្រំប្រទល់វែង និងមិនសូវជិតគត់មត់ទេជាមួយប្រទេស CLM។ ជាក់ស្តែង ព្រំដែនដីគោកថៃនឹងកម្ពុជាមានប្រវែង ៨០៣ គ.ម ដែលមានច្រកចូលក្រៅផ្លូវការជាច្រើន។ ប្រទេសឡាវ មានព្រំប្រទល់ ១៨៣៥ គ.ម ជាមួយប្រទេសថៃ។ លំហូរឆ្លងកាត់ព្រំដែន ក៏ជំរុញឡើងដោយសារការផ្លាស់ប្ដូរទីតាំងឧស្សាហកម្ម ទៅនៅតាមទីប្រជុំជនជិតព្រំដែនថៃ ដើម្បីទាញយកចំណេញពីកម្លាំងពលកម្មដ៏សម្បូរ (ADB 2013)។

បញ្ហាចោទ

ដូចនៅតាមតំបន់ជាច្រើនក្នុងពិភពលោកដែរ ពលករចំណាកស្រុកបុរស និងស្ត្រី ក្នុង GMS ត្រូវជួបបញ្ហាជាច្រើននៅតាមដំណាក់កាលផ្សេងៗ។ បញ្ហាខ្លះកើតឡើងក្នុងដំណើរការជ្រើសរើស ប៉ុន្តែបញ្ហាភាគច្រើនកើតឡើងនៅកន្លែងធ្វើការ។ បញ្ហា និងកម្រិតធ្ងន់ធ្ងររបស់វា ប្រែប្រួលទៅតាមដំណើរធ្វើចំណាកស្រុក ប្រភេទការងារ និងប្រទេសគោលដៅ។

- *ច្បាប់គ្រប់គ្រងអន់ខ្សោយ លើទីភ្នាក់ងារជ្រើសរើស។* របៀបរបបអនុវត្តមិនត្រឹមត្រូវ និងការធ្វេសប្រហែសរបស់ទីភ្នាក់ងារជ្រើសរើស រួមទាំងអ្នកមានអាជ្ញាប័ណ្ណផង ឃើញមានច្រើនណាស់។ ការរំលោភបំពានចម្បងៗមុនពេលចេញដំណើរ មានដូចជា ការយកថ្លៃជ្រើសរើស និងយកថ្លៃធ្វើដំណើរច្រើនហួសហេតុ ការដកយកលិខិតឆ្លងដែនទុក និងការផ្ដល់ព័ត៌មានមិនគ្រប់គ្រាន់ មិនពិត ឬនាំឲ្យភ័ន្តច្រឡំអំពីលក្ខខណ្ឌការងារ (Hing and Ly 2014)។ ជាក់ស្តែងនៅប្រទេសកម្ពុជា មានភស្តុតាងបង្ហាញពីបេក្ខជនពលករធ្វើចំណាកស្រុក ត្រូវគេបង្ខាំងទុកនៅក្នុងមជ្ឈមណ្ឌលបណ្ដុះបណ្ដាលមុនពេលចាកចេញ ដែលមានមនុស្សច្រើនលើសចំណុះ និងគ្មានអនាម័យ។ ពលករក៏បានរាយការណ៍ផងដែរពីការរំលោភបំពានលើរូបកាយ ការបង្ខំឲ្យធ្វើការច្រើនម៉ោង ពេលសម្រាកមានតិចតួច ការគ្មានរបបឈប់សម្រាកនៅចុងសប្ដាហ៍ ឬរបបឈប់សម្រាកប្រចាំឆ្នាំ ការមានអារម្មណ៍កំព្រាឯកោ និងការនឹកផ្ទះជាខ្លាំង (Hing and Ly 2014)។
- *ការគ្រប់គ្រងចំណាកស្រុកនៅទន់ខ្សោយ។* ចំណាកស្រុកស្របច្បាប់ ជាដំណើរការស្មុគស្មាញ យូរពេល និងអស់សោហ៊ុយច្រើន ដែលធ្វើឲ្យពលករភាគច្រើន ជ្រើសយកការធ្វើចំណាកស្រុកខុសច្បាប់។ បញ្ហាដែលរដ្ឋាភិបាលនានារបស់ CLM ត្រូវប្រឈម វាកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរឡើងដោយសារ កង្វះយន្តការពង្រឹងអនុវត្តន៍ច្បាប់ ដើម្បីធានាឲ្យមានការគ្រប់គ្រងចំណាកស្រុកប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងកង្វះសេវាផ្នែកច្បាប់ និងសេវាគាំទ្រ សម្រាប់ជនចំណាកស្រុក ជាពិសេសជនរងគ្រោះដោយសារការជួញដូរកម្លាំងពលកម្ម និងការរំលោភបំពាននៅកន្លែងធ្វើការ។
- *ភាពងាយរងគ្រោះក្នុងពេលធ្វើដំណើរ។* ពលករចំណាកស្រុកខុសច្បាប់ ដែលជារឿយៗត្រូវធ្វើដំណើរនៅខាងក្រៅក្របខ័ណ្ឌច្បាប់របស់ប្រទេសបញ្ជូន និងប្រទេសទទួលពលករនោះ មានហានិភ័យខ្ពស់ណាស់ នឹងជួបការរំលោភបំពាន និងការកេងប្រវ័ញ្ចពីសំណាក់និយោជក ហើយជាទូទៅពុំមានមធ្យោបាយស្វែងរកកិច្ចការពារតាមផ្លូវច្បាប់ទេ។ ច្បាប់នៅមីយ៉ាន់ម៉ា ហាមឃាត់មិនឲ្យស្ត្រីក្រោមអាយុ ២៥ឆ្នាំ ធ្វើដំណើរទៅក្រៅប្រទេស ដោយគ្មានអ្នកមើលការខុសត្រូវស្របច្បាប់។ ច្បាប់នេះ ធ្វើឲ្យស្ត្រីក្មេងៗរុញរានឹងធ្វើចំណាកស្រុកស្របច្បាប់ និងកាន់តែហ៊ានទទួលយក មធ្យោបាយរបស់ឈ្មួញផ្ដល់ការងារដែលសន្យាថា នឹងរៀបចំនូវការធ្វើដំណើរដោយមានគេជូនត្រឹមត្រូវ និងមានការងារមានប្រាក់ខែ (SERC n.d)។

- *បញ្ហានៅកន្លែងធ្វើការ។* ការលើកកម្ពស់ និងការការពារសិទ្ធិរបស់ពលករចំណាកស្រុក នៅមានចំណុចខ្វះខាតច្រើន ជាពិសេស នៅប្រទេសគោលដៅ។ ការកេងប្រវ័ញ្ចមានច្រើនណាស់ ជាពិសេសការឆបោកលើប្រាក់ខែ ប្រភេទការងារ និងស្ថានភាពតាមផ្លូវច្បាប់របស់ពលករ ការកាត់ទុកប្រាក់ខែ ការដកយកលិខិតឆ្លងដែន ឬឯកសារអត្តសញ្ញាណ ការឃុំឃាំងពលករ លក្ខខណ្ឌការងារក្រោមកម្រិតស្តង់ដារ និងការគម្រាមកំហែងរាយការណ៍ប្រាប់អាជ្ញាធរ។ វិសមភាព និងការរើសអើងផ្លូវភេទ មានន័យថា ស្ត្រីងាយរងគ្រោះដោយការរំលោភបំពាន និងការកេងប្រវ័ញ្ច ជាងបុរស។ របាយការណ៍របស់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល បង្ហាញពីការធ្វើបាបធ្ងន់ធ្ងរលើពលករកម្ពុជា ដែលទៅបម្រើការតាមផ្ទះនៅប្រទេសម៉ាឡេស៊ី។ ជាក់ស្តែង ក្នុងឆ្នាំ២០១២ មាន ៩០ករណីនៃការបង្ខំឲ្យពន្យាពេលកិច្ចសន្យាការងារ ការរំលោភបំពាន និងធ្វើទារុណកម្មលើរាងកាយ ការបាត់ខ្លួនរបស់ស្ត្រីពលករ ឬស្ត្រីត្រូវការរង់ចាំប្រាក់ខែមិនទាន់បើកឲ្យ នៅក្នុងប្រទេសម៉ាឡេស៊ី (CLEC, LSCW, and HRW n.d)។ ក្នុងឆ្នាំ ២០១០ និង ២០១២ អង្គការលីកាដូ បានជួយ និង/ឬ នាំពលករកម្ពុជាជាអ្នកបម្រើតាមផ្ទះ ២៥០នាក់ នៅម៉ាឡេស៊ី ឲ្យត្រឡប់មកកម្ពុជាវិញ។ សម្រាប់ពលករចំណាកស្រុកនៅប្រទេសថៃវិញ បញ្ហាចម្បងរួមមាន ការពុំមានមធ្យោបាយស្វែងរកកិច្ចការពារតាមផ្លូវច្បាប់ (ដោយសារការភ័យខ្លាច ឬកង្វះសេរីភាព) អំពើហិង្សា និងលក្ខខណ្ឌការងារលំបាកនិងមានគ្រោះថ្នាក់។ ការចងក្រងករណីសិក្សារបស់លោក Naro (2009) ស្តីពីការធ្វើបាបពីសំណាក់និយោជក មកលើពលករចំណាកស្រុកកម្ពុជា បង្ហាញពីពលករមួយចំនួនត្រូវធ្វើការយូរម៉ោង តែបានប្រាក់ខែតិច ហើយខ្លះទៀតត្រូវរងការធ្វើបាបលើរាងកាយនៅពេលមិនព្រមធ្វើតាមបង្គាប់។
- *យន្តការប្តឹងតវ៉ានៅទន់ខ្សោយ ឬគ្មានប្រសិទ្ធភាព។* ដំណោះស្រាយគួរឲ្យពេញចិត្ត និងទាន់ពេល មានតិចតួចណាស់ នៅពេលមានបញ្ហាផុសឡើង។ ការកេងប្រវ័ញ្ចរបស់និយោជកទៅលើពលករ នៅតែគ្មានការទប់ទល់ពីសំណាក់រដ្ឋាភិបាល ហើយប្រព័ន្ធច្បាប់ មិនបានការពារពលករទេ ជាពិសេស ទាក់ទងនឹងបញ្ហាប្រាក់ខែ លក្ខខណ្ឌការងារ និងការរំលោភបំពានលើនិយោជិត។
- *លទ្ធភាពមានកំហិតក្នុងការទទួលបានសេវាសុខភាព និងសន្តិសុខសង្គម។* ពលករចំណាកស្រុកភាគច្រើន ទាំងស្របច្បាប់ និងមិនស្របច្បាប់ ត្រូវជួបការលំបាកជាច្រើនក្នុងការទទួលសេវាសន្តិសុខសង្គម ដោយសារសិទ្ធិទទួលបានផលប្រយោជន៍ទាំងនេះ វាផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ច ឬស្ថានភាពការងារស្របច្បាប់។ កត្តាផ្សេងៗទៀតដែលកាត់បន្ថយលទ្ធភាពរបស់ជនចំណាកស្រុក ក្នុងការទទួលបានសេវាសន្តិសុខសង្គម រួមមាន ដំណើរការរដ្ឋបាល ភាសា និងការរើសអើង។ ប្រទេសខ្លះបានបដិសេធ ឬដាក់កំហិតលើសិទ្ធិទទួលបាន អត្ថប្រយោជន៍ផ្នែកសុខុមាលភាពជាក់លាក់ខ្លះរបស់ពលករចំណាកស្រុក។
- *បញ្ហាចោទនៅពេលត្រឡប់មកវិញ។* ពលករត្រឡប់មកស្រុកវិញ ត្រូវជួបបញ្ហាជាច្រើន នៅក្នុងមាតុប្រទេសរបស់ខ្លួន។ បញ្ហាទូទៅបំផុត គឺ ឧបសគ្គក្នុងការធ្វើសមាហរណកម្មចូលទៅក្នុងសហគមន៍ដើមរបស់ខ្លួនវិញ។ ពលករភាគច្រើនមិនបានត្រៀមចិត្ត សម្រាប់ការវិលត្រឡប់មកប្រទេសកំណើតវិញទេ ហើយការទទួលស្វាគមន៍របស់គ្រួសារ និងសហគមន៍របស់គាត់ វាប្រែប្រួលទៅតាមប្រាក់សន្សំដែលគាត់យកមកជាមួយ (Caouette et al. 2007)។ បញ្ហាមួយទៀត គឺកង្វះកម្មវិធីធ្វើសមាហរណកម្មឡើងវិញ ដូចជា ការទទួលស្គាល់ជំនាញ សេវារកការងារឲ្យធ្វើ និងសេវាហិរញ្ញវត្ថុ។ ប្រទេសដូចជា មីយ៉ាន់ម៉ា ឡាវ វៀតណាម និង ចិន មានច្បាប់សម្រាប់ផាកពិន័យ ឬដាក់ទោសពលរដ្ឋដែលបានចាកចេញពីប្រទេសដោយមិនបានជូនដំណឹងដល់អាជ្ញាធរ (Caouette et al. 2007)។ ការប្រកែប្រកាន់ និងផ្នត់គំនិតអវិជ្ជមានមួយចំនួនក៏អាចបន្ថែមទម្ងន់ដល់ការលំបាក ដែលពលករចំណាកស្រុកត្រូវប្រឈមនៅពេលត្រឡប់មកវិញដែរ (Caouette et al. 2007)។ ពលករចំណាកស្រុក និងគ្រួសាររបស់គាត់ កាន់តែតឹងតែងក្នុងចិត្តខ្លាំងឡើង បើសិនជននោះធ្លាប់រងការរំលោភបំពាន ឬមកដល់ផ្ទះវិញដោយមានបញ្ហាសុខភាពធ្ងន់ធ្ងរ។ ស្ថានភាពកាន់តែអាក្រក់ឡើងទៀត សម្រាប់ពលករចំណាកស្រុកជាស្ត្រី ព្រោះសហគមន៍ខ្លះ រើសអើងចំពោះពួកគេដោយសន្មតថា ពួកគេធ្លាប់ពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោល ក្នុងការងារបម្រើផ្លូវភេទ (Caouette et al. 2007)។

ផលប៉ះពាល់នៃការធ្វើចំណាកស្រុក

ជាទូទៅគេតែងគិតថា ចំណាកស្រុកមានផលវិជ្ជមានច្រើនជាងអវិជ្ជមានមកលើការអភិវឌ្ឍ។ ផលប្រយោជន៍ទាំងនោះមានដូចជា ការកាត់បន្ថយអតុល្យភាពរវាងតម្រូវការនឹងការផ្គត់ផ្គង់កម្លាំងពលកម្ម, កំណើនចំណូលបានមកពីប្រាក់ផ្ញើមកផ្ទះ, សុខភាព ការអប់រំ និងអាហារូបត្ថម្ភបានល្អប្រសើរឡើង, កំណើនចំណាយប្រើប្រាស់, និង លទ្ធភាពប្រសើរជាងមុនក្នុងការទទួលបានហិរញ្ញវត្ថុ (Ratha et al. 2011; Caouette et al. 2007; Jalilian 2012)។

សម្រាប់ប្រទេសខ្វះខាតកម្លាំងពលកម្ម ដូចជា នៅថៃជាដើម វត្តមាន និងលទ្ធភាពទទួលបានកម្លាំងពលកម្មគ្មានជំនាញ និងមានជំនាញទាប ពី CLM អាចធានានូវការផ្គត់ផ្គង់ពលករជាហូរហែ និងអាចទុកចិត្តបាន ដែលជាកត្តាសំខាន់បំផុតសម្រាប់ជួយរក្សាសមត្ថភាពប្រកួតប្រជែង (World Bank 2006; IOM 2011)។ កម្មន្តសាលកម្មអតិពលកម្ម ការនេសាទ និងកសិកម្ម ដែលជាវិស័យដ៏សំខាន់សម្រាប់កំណើនសេដ្ឋកិច្ចថៃ នៅតែមានលក្ខណៈប្រកួតប្រជែង ព្រោះគេអាចរកបានច្រើនណាស់នូវកម្លាំងពលកម្មចំណាកស្រុកមានតម្លៃទាប (World Bank 2006; IOM 2011)។ សម្រាប់ CLM ដែលសម្បូរកម្លាំងពលកម្មនេះ លំហូរពលករឆ្លងកាត់ព្រំដែនកាន់តែងាយស្រួល និងសេរីឡើង អាចជួយកាត់បន្ថយអត្រាគ្មានការងារធ្វើ ជាពិសេស នៅតាម

សហគមន៍ជនបទដែលតែងខ្វះខាតឱកាសសេដ្ឋកិច្ច និងមានអ្នកគ្មានការងារធ្វើច្រើននាក់។

លំហូរប្រាក់ផ្ញើមកផ្ទះ ចូលក្នុងប្រទេស GMS នៅឆ្នាំ២០១៣ មាន ៥,៦៩៣ពាន់លានដុល្លារ នៅថៃ (១,៥% នៃ ផសស), ១១ពាន់លានដុល្លារ នៅវៀតណាម (៦,៤% នៃ ផសស), ៥៩លានដុល្លារ នៅឡាវ (0,៥% នៃ ផសស,) និង ១៧៦លានដុល្លារ នៅកម្ពុជា (១,២% នៃ ផសស)។ បទពិសោធន៍តាមប្រទេសនានា រួមទាំងនៅប្រទេស GMS ផង បង្ហាញថា ប្រាក់ផ្ញើមកផ្ទះអាចជួយរក្សាស្ថិរភាពជញ្ជីងទូទាត់ និងកាត់បន្ថយភាពងាយប្រែប្រួលនៃសេដ្ឋកិច្ច (Ahsan et al. 2014)។

ប្រាក់ដែលពលករចំណាកស្រុកផ្ញើមកផ្ទះ គេយកទៅប្រើក្នុងគោលដៅច្រើនយ៉ាង។ នៅកម្ពុជា ប្រហែល ៨៧% នៃប្រាក់ផ្ញើមកផ្ទះសរុប គឺសម្រាប់ដោះស្រាយចំណាយប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃ (ភាគច្រើន អាហារ) ការសងបំណុល ការព្យាបាលជំងឺ និងទ្រព្យជាប់លាប់របស់គ្រួសារ ហើយ ១៣% ទៀត សម្រាប់ចំណាយលើធាតុចូលកសិកម្ម ការបង្កើតមុខជំនួញ ការពង្រីកមុខជំនួញមានស្រាប់ និងទ្រព្យផលិតកម្មជាប់លាប់ផ្សេងទៀត (CDRI 2009)។ ការសិក្សានាពេលថ្មីៗនៅវៀតណាម បង្ហាញថា បន្ទាប់ពីការសងកម្ចីដែលទទួលបាន មុនពេលធ្វើចំណាកស្រុក ប្រាក់ទាំងនោះត្រូវបានវិនិយោគជាសំខាន់ ទៅលើទ្រព្យរូបវន្ត និងធនធានមនុស្ស៖ ការសាងសង់ផ្ទះ (៥៣,៣%) ការសិក្សារបស់កូនៗ (២៤,២%) និង ជំនួញ (១៧%) (Lee and Mont 2014)។ ពលករវៀតណាមដែលត្រឡប់មកស្រុកវិញភាគច្រើនរាយការណ៍ថា ពួកគេអាចសន្សំប្រាក់បានច្រើនពីការងារនៅក្រៅប្រទេស ហើយប្រើប្រាក់ទាំងនោះ ដើម្បីធ្វើវិនិយោគលើជំនួញតូចតាចនៅតាមផ្ទះ។

ចំណាកស្រុកមានផលវិជ្ជមាន ទៅលើជីវភាពរបស់ប្រជាជន។ ក្នុង GMS គ្រួសារដែលមានសមាជិកជាពលករចំណាកស្រុក ជាទូទៅតែងមានប្រាក់ចំណូល និងចំណាយប្រើប្រាស់ ខ្ពស់ជាងគ្រួសារដែលគ្មានសមាជិកជាពលករចំណាកស្រុក (Jalilian 2012)។ នៅឡាវ គ្រួសារមានសមាជិកធ្វើការនៅក្រៅប្រទេស តែងមានទ្រព្យសម្ភារ ដូចជា ទូរទស្សន៍ ទូរស័ព្ទដៃ វិទ្យុ ត្រាក់ទ័រហាង និងប្រាក់កាស ច្រើនជាងគ្រួសារ ដែលគ្មានសមាជិកធ្វើការនៅក្រៅប្រទេស។ នៅកម្ពុជា ចំណាកស្រុក និងប្រាក់ផ្ញើមកផ្ទះ អាចកាត់បន្ថយអត្រាភាពក្រីក្របាន ៣% (Roth et al. 2013)។ នៅឡាវ ប្រាក់ផ្ញើមកផ្ទះ ជាពិសេសពីប្រទេសថៃ បានជួយកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រនៅតាមជនបទ (Southichack 2013)។

ចំណាកស្រុក មិនមែនផ្ដល់តែផលវិជ្ជមានទាំងអស់នោះទេ៖ ការបាត់បង់កម្លាំងពលកម្មសម្រាប់ផលិតកម្មកសិកម្ម កង្វះការគ្រប់គ្រង និងថែទាំកូនៗ នៅឯស្រុក និងចំណងបំណុលរឹតរួត អាចប៉ះពាល់អាក្រក់ទៅលើគ្រួសារ និងសហគមន៍របស់ពលករចំណាកស្រុក។ ការខាតបង់ គេមិនសូវនិយាយដល់មួយនៃចំណាកស្រុក ចំពោះគ្រួសារ ឬសហគមន៍របស់សាមីជន គឺការថយចុះកម្លាំងពលកម្ម សម្រាប់គ្រួសារប្រកបមុខរបរខ្លួនឯង (កសិកម្ម និង មិនមែនកសិកម្ម) និងសម្រាប់សហគមន៍ទាំងមូល (Roth et al. 2014)។ ជារឿយៗ នៅពេលពលករចំណាកស្រុក ជាពិសេសពលករជាស្ត្រី ទៅធ្វើការនៅក្រៅប្រទេស ពួកគេទុកកូនឲ្យឪពុកម្ដាយ ឬសាច់ញាតិជួយមើលថែទាំ។ កូនៗទុកនៅឯស្រុកទាំងនេះ ទទួលបានការគ្រប់គ្រង និងថែទាំតិចជាងមុន ហើយពេលខ្លះត្រូវក្លាយជាកុមារធ្វើពលកម្មទៀតផង។ ភស្តុតាងក្នុងការសិក្សានាពេលថ្មីៗរបស់ Hing et al. (2014) បង្ហាញថា កូនៗក្នុងគ្រួសារអ្នកធ្វើចំណាកស្រុក មានប្រូបាប៊ីលីតេនៃការចូលរួមក្នុងសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ច ២៧% ខ្ពស់ជាងកូនៗក្នុងគ្រួសារអ្នកមិនធ្វើចំណាកស្រុក។ ទោះបីគេរកឃើញថា ចំណាកស្រុកពុំមានផលប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរ ទៅលើអត្រាទទួលបានវ៉ាក់សាំងរបស់កុមារក្ដី ក៏វាពិតជាជះឥទ្ធិពលទៅលើសុខភាពកុមារ ដូចអាចមើលឃើញតាមរយៈ កំណើនករណីមានរបួស ការឈឺថ្កាត់ និងកង្វះអាហារូបត្ថម្ភ។ នៅវៀតណាម ជាទូទៅពលករចំណាកស្រុកត្រូវខ្ចីលុយពីសាច់ញាតិ មិត្តភក្ដិ ឬធនាគារ សម្រាប់បង់ឲ្យក្រុមហ៊ុនបញ្ជូនពលករ និងឈ្មួញកណ្ដាល ដើម្បីបានចេញទៅធ្វើការ។ បើសិនពួកគេមិនបានការងារធ្វើនៅក្រៅប្រទេស ឬត្រូវត្រឡប់មកវិញមុនពេលកំណត់នោះ ផលប៉ះពាល់ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចនៃប្រាក់កម្ចីនេះ អាចធ្ងន់ធ្ងរណាស់ (Lee and Mont 2014)។

សង្ខេប

ការបូកសរុបសង្ខេបលើការសិក្សាមានស្រាប់សំខាន់ៗ ស្ដីពីចំណាកស្រុកក្នុង GMS ផ្ដល់នូវការយល់ដឹងស៊ីជម្រៅមួយចំនួន។ ទី១ ស្ត្រីបាននិងកំពុងដើរតួនាទីកាន់តែសំខាន់ នៅក្នុងសន្ទុះ និងនិន្នាការចំណាកស្រុក។ ពិនិត្យតាមលក្ខខណ្ឌសេដ្ឋកិច្ច និងប្រជាសាស្ត្រមានស្រាប់ និន្នាការនេះរំពឹងថា នឹងបន្តទៅមុខទៀត។ បញ្ហាចោទ គឺជារឿយៗ ពុំមានគោលនយោបាយចំណាកស្រុក ឬកម្មវិធីអន្តរាគមន៍ជាក់លាក់ សម្រាប់ជួយដល់ពលករស្ត្រីចំណាកស្រុកនោះទេ និងមានការសិក្សាតិចតួចណាស់ដែលផ្ដោតលើបញ្ហាជាក់លាក់ប៉ះពាល់លើពួកគេ។ ទី២ ការគ្រប់គ្រង និងកិច្ចការពារពលករចំណាកស្រុក ទាំងនៅក្នុងប្រទេសបញ្ជូន និងប្រទេសទទួលពលករ មិនទាន់មានប្រសិទ្ធភាពទេ។ ពលករចំណាកស្រុក ត្រូវជួបបញ្ហានៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃការធ្វើចំណាកស្រុក៖ មុនពេលចេញដំណើរ នៅកន្លែងធ្វើការ និងនៅពេលត្រឡប់មកវិញ។ ចំណាកស្រុកខុសច្បាប់ដែលមានច្រើនលើសលុបនេះ អាចបង្កើនហានិភ័យនិងភាពងាយរងគ្រោះនៃពលករចំណាកស្រុក ជាពិសេសពលករស្ត្រី។ ទី៣ ទោះបីចំណាកស្រុកមានផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាន ដូចជា ការថយចុះកម្លាំងពលកម្មនៅក្នុងគ្រួសារ និងសហគមន៍របស់ពលករចំណាកស្រុក, ការឃ្លាតពីគ្រួសារនិងកូនៗ និងការរំលោភបំពានពីសំណាក់អ្នកជ្រើសរើសឬថៅកែក្ដី ក៏វានៅតែមានផលប្រយោជន៍ច្រើនដែរ។ ចំណាកស្រុកជះឥទ្ធិពលវិជ្ជមានលើការអភិវឌ្ឍ។ ទី៤ លំហូរចំណាកស្រុក ជាពិសេស ចំណាកស្រុករបស់ពលករមានជំនាញទាបនៅក្នុង GMS បានកើនឡើងជាខ្លាំង ប៉ុន្តែកំណើននេះកើតមានឡើង ដោយមានស្ថាប័ន និងបទបញ្ញត្តិក្នុងតំបន់តិចតួចគ្រប់គ្រង។ ដូច្នេះហើយ ក៏មានឧបសគ្គ និងបញ្ហាជាច្រើនផុសឡើងជាមួយគ្នានោះដែរ។

ឯកសារយោង

ADB, Asian Development Bank. 2013. *Facilitating Safe Labor Migration in the Greater Mekong Subregion: Issues, Challenges and Forward-Looking Interventions*. Manila: ADB.

Ahsan, Ahmad, Manolo Abella, Andrew Beath, Yukon Huang, Manjula Luthria and Trang Van Nguyen. 2014. *International Migration and Development in East Asia and the Pacific*. Washington, DC: World Bank.

Caouette, Therese, Rosalia Sciortino, Philip Guest and Alan Feinstein. 2007. *Labour Migration in the Greater Mekong Subregion.* Bangkok: The Rockefeller Foundation.

CDRI, Cambodia Development Resource Institute. 2009. *Costs and Benefits of Cross-Country Labour Migration in the GMS: Cambodia Country Study*. Working Paper Series No. 47. Phnom Penh: CDRI.

CLEC, LICADHO, LSCW,HRW, Community Legal Education Center, Cambodian League for the Promotion and Defense of Human Rights, Legal Support for Children and Women, and Human Rights Watch. n.d. "Cambodia: Joint Submission on Human Trafficking for Labour Exploitation." Accessed 16 January 2015. www.licadho-cambodia.org/reports/files/188Document-UPR2013-LICADHO_CLEC_LSCW_HRW.pdf.

Hing Vutha, Pide Lun and Dalis Phann. 2013. "Irregular Migration from Cambodia: Characteristics, Challenges and Regulatory Approach." *Phillipine Journal of Development* XXXVIII (1,2): 1-25.

Hing Vutha, Pide Lun and Dalis Phann. 2014. "The Impacts of Adult Migration on Children's Well-being: The Case of Cambodia." Final Report. Phnom Penh: Cambodia Development Resource Institute. Accessed 16 January 2015. www.cdri.org.kh/webdata/download/otherpapers/Migration%20and%20child%20well-being_CDRI.pdf.

Hing Vutha and Vouch Cheng Ly. 2014. "Policy Priorities to Better Manage Migration in Cambodia". Unpublished.

ILO, International Labour Organisation. n.d. *Tripartile Action to Protect Migrants within and from the GMS from Labour Exploitation* (TRIANGLE). Bangkok: ILO.

IOM, International Organization for Migration. 2011. *Thailand Migration Report*. Bangkok: IOM.

Jalilian, Hossein, ed. 2012. *Costs and Benefits of Cross-Country Labour Migration in the GMS*. GMS Development Series 2. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

Lee, Nguyen Huyen, and Daniel Mont. 2014. "Vietnam's Regulatory, Institutional and Governance Structure for International Labor Migration." In *Managing International Migration for Development in East Asia*, edited by Richard H. Adams Jr. and Ahmad Ahsan, 199-219. Washington, DC: World Bank.

Lewis, Daniel Ray, Nuarpear Lekfuangfu, Irena Vojackova-Sollorano, Federico Soda and Claudia Natali. 2010. *Forecasting Migration Flows: The Relationships among Economic Development, Demographic Change and Migration in the Greater Mekong Subregio*n. Geneva: IOM and ADB.

Naro Neth. 2009. *Human Trafficking in Cambodia: Reintegration of the Cambodian Illegal Migrants from Vietnam and Thailand*. Working Paper No. 181. Singapore: S. Rajaratnam School of International Studies.

Ratha, Dilip, Sanket Mohapatra and Elina Scheja. 2011. *Impact of Migration on Economic and Social Development: A Review of Evidence and Emerging Issues.* World Bank Policy Research Working Paper Series. Washington, DC: World Bank.

Roth Vathana, Vutha Hing, Dalis Phann and Sreymom Sum. 2014. "Estimating the Economic Effects of Emigration and Remittances on the Left-Behind in Cambodia." Final Report. Dakar: Partnership for Economic Policy.

Southichack, Mana. 2013. *Lao Labor Migration and Remittance: Trends and Economic and Livelihood Implications*. Vientiane: Swiss Agency for Development and Cooperation.

World Bank. 2006. *Labour Migration in the Greater Mekong Sub-region – Synthesis Report: Phase 1.* Washington, DC: World Bank.